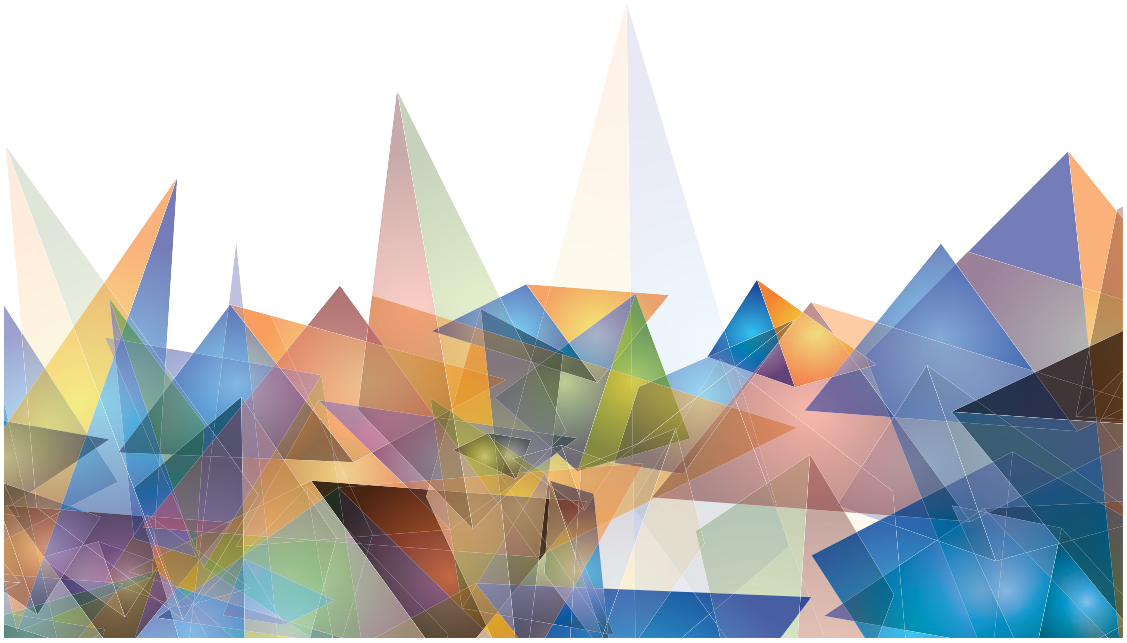
Sosyo Ekonomik Stratejiler III
Eğitim

IJOPEC
PUBLICATION
London ijopec.co.uk Istanbul

Editörler
Akif Köse, Gülenaz Selçuk, Erkan Atalmış

Sosyo-Ekonomik Stratejiler III: Eğitim Bilimleri

Editörler

Akif KÖSE
Gülenaz SELÇUK
Erkan ATALMIŞ

Sosyo Ekonomik Stratjiler III: Eğitim Bilimleri
(Edited by: Akif Köse, Gülenaz Selçuk, Erkan Atalmış)

IJOPEC Publication Limited
CRN:10806608
615 7 Baltimore Wharf
London E14 9EY
United Kingdom

www.ijopec.co.uk
E-Mail: info@ijopoc.co.uk
Phone: (+44) 73 875 2361 (UK)
(+90) 488 217 4007 (Turkey)

Sosyo Ekonomik Stratjiler III: Eğitim Bilimleri
First Edition, December 2017
IJOPEC Publication No: 2017/32

ISBN: 978-1-912503-18-6

No part of this book may be reproduced, stored in a retrieval system, transmitted in any form or by any means electronically without publisher's permission. No responsibility is accepted for the accuracy of information contained in the text, illustrations or advertisements. The opinions expressed in these chapters are not necessarily those of the editors or publisher. The publishing, scientific, ethical, and linguistic responsibilities of the chapters in this book belong to the authors.

A catalogue record for this book is available from Nielsen Book Data, British Library and Google Books.

Printed in London.

Composer:
IJOPEC Art Design
London, UK
info@ijopec.co.uk

Cover illustration created by Freepik

8 | Spor Kitlesinin Sporda İnsan Haklarına Bakış Açısı

Yeliz ŞİRİN
Fatma Pervin BİLİR

Giriş

İnsan hakları, hareket noktası olarak bireyi kabul etmekte ve bireylere insanca bir yaşam sürmeleri için gerekli asgari şartların sağlanmasını amaçlamaktadır (Beetham, 2006, s.134). İnsan haklarını diğer haklardan ayıran ve kaynağının insan doğasına dayandırılmasının bir sonucu, onun evrenselliğidir (Bouchet ve Saulnier, 2002). Spor; bedenin, aklın, zekânın, iradenin, duyguların, kendi kendini denetleme sisteminin, özel bir ahlaki kaygının ve yaşama tutumunun birlikte iş başında olmasını gerektiren bir olgudur. Bu nedenle sporcu, sadece sportif başarı için uğraş veren kişi değildir. O, sportif başarı için verdiği mücadelenin yanında ahlaki ve estetiksel değerleri de ortaya koymak için mücadele vermektedir (Erdemli, 2000, s.57-58). Spor faaliyetlerine katılmanın temel hak olduğu düşüncesi, sporda insan hakları yaklaşımının başlangıcını oluşturmaktadır. Bu aynı zamanda spora ilişkin sorunların çözümünde çatı rolünü üstlenmesi bakımından da önemlidir. Bu durum, spora ilişkin izlenmesi gereken yolun yönünü ve eksenini de belirlemede ön koşul olacaktır. Bu önkoşul ise, temelde insan haklarına spor penceresinden bakmakla mümkündür (Sadık, 2014, s.53).

Spor faaliyetlerinin tümü, bireyin bedenen sağlam, ruhen sağlıklı olmasını, dengeli ve ahenkli bir hayat sürdürmesini, toplum kurallarına riayet eden, insan haklarına saygılı, kötü alışkanlıklardan arındırılmış, yardımsever, zeki, çevik, çalışkan, ahlaklı, sağlam, güçlü, sosyal bir insan, iyi bir vatandaş olmasını sağlamaktır (Yetim, 2005, s.137).

Spor ortamlarında ortaya çıkan yaşantılar gerçek yaşamın küçük bir parçası olarak düşünülebilir. Dolayısıyla spor; üstlenmiş olduğu huzur, barış, kardeşlik ve dostluk gibi önemli değerleri ortaya çıkaran bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Sözü edilen değerlerle donanmış bireyler yetiştirebilmek için ülkelerin tutarlı, uygulanabilir ve kararlı bir spor politikası geliştirmesi kaçınılmazdır. Devlet yasalarında spor yapma hakkına ve aynı zamanda sporculara ilişkin haklar, toplumsal açıdan spora ve sporcuya verilen değer son derece önemlidir. Bu bağlamda sporcuların gerek hak ve özgürlükler konusundaki tutumlarının, gerekse sporculara sağlanan ve sağlanması gereken haklara ilişkin bakış açısının saptanmasının önemli olduğu düşünülmektedir (Sadık, 2014, s.7).

Tüm bu bilgilerden hareketle bu araştırmada; Türkiye'de spor kitlesinin sporda insan haklarına karşı tutumlarını ve çeşitli demografik değişkenler açısından Türkiye'deki spor kitlesinin sporda insan hakları konusundaki tutumlarını incelemektir.

Yöntem

Araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı ve verilerin analizine ilişkin tüm bilgiler bu bölümde detaylı olarak açıklanmaktadır.

Araştırmanın Modeli

Türkiye'de spor kitlesini oluşturan bireylerin sporda insan haklarına karşı tutumlarını ortaya çıkarmak ve bazı demografik değişkenlere göre nasıl şekillendiğini belirlemek amacı olan bu araştırma betimsel tarama modeli yöntemine göre yapıldı.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni amatör ve profesyonel sporcular, antrenörler, hakemler, spor bilimleri alanındaki öğrenciler, spor bilimleri alanındaki akademik personeller ve beden eğitimi öğretmenlerini içeren, spor kitlesine ait toplam 300 gönüllüden oluşturuldu. Araştırmanın örneklemine ilişkin demografik özellikler Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Kişilerin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

Değişkenler	*f*	*%*	*Değişkenler*	*f*	*%*
Cinsiyet			Eğitim		
Erkek	198	66.0	Lise	18	6.0
Bayan	102	34.0	Üniversite	217	72.3
Spora İlgi Alanı			Lisansüstü	65	21.7
Sporcu	32	10.7	Mesleki Kıdem		
Hakem	24	8.0	1-5yıl	131	43.7
Antrenör	56	18.7	6-10yıl	52	17.3
AkademikPersonel	12	4.0	11-15yıl	51	17.0
Spor Bilimleri Öğrencisi	130	42.3	16-20	35	11.7
BedenEğitimi Öğretmeni	49	16.3	21>	31	10.3
Yaş					
17-21	121	40.4			
22-26	66	22.0			
27-31	55	18.3			
32>	58	19.3			

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak demografik değişkenleri saptamak için yazarlar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve Sadık ve Mirzeoğlu (2004) tarafından geliştirilen Sporda İnsan Hakları ve Tutum Ölçeği kullanıldı. Sporda İnsan Hakları ve Tutum Ölçeği; Sadık ve Mirzeoğlu (2004) tarafından geniş bir ilgili alan yazın çalışması yapılarak geliştirilen ve üç alt boyuttan (Kişilik Hakları, Sosyal Haklar, Dayanışma Hakkı) ve 29 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin dereceleme biçimi "Tamamen Katılıyorum(5), Katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Hiç Katılmıyorum (1)" şeklindedir. Ölçekte alınabilecek en yüksek puan 145, en düşük puan ise 29'dur. Kişilik hakları boyutunda alınabilecek en yüksek puan 60, en düşük puan 12, sosyal haklar boyutunda alınabilecek en yüksek puan 45, en düşük puan 9 ve dayanışma hakları boyutundan alınabilecek en yüksek puan 40, en düşük puan ise 8'dir. Ölçeğin cronbach alpha güvenirlik katsayısının 0.82 olarak, ölçek alt boyutlarının Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları; kişilik hakları boyutu için 0.88, sosyal haklar boyutu için 0.79, dayanışma hakları boyutunda ise 0.83 olarak bulunduğu rapor edilmektedir (Sadık, 2014, s.84-89). Bu çalışmada ise ölçeğin tamamının Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0.85 olarak tespit edilirken, ölçeğin alt boyutlarının cronbach alpha güvenirlik katsayısı değerleri ise kişilik hakları alt boyutu için 0.87; sosyal haklar alt boyutu için 0.72 ve dayanışma hakkı alt boyutu için 0.77 olarak bulundu.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi Windows için SPSS 15.0 istatistik paket programında yapıldı. Demografik bilgiler için yüzde ve frekans değerleri ile ölçekten elde edilen puanlar için ise de; en yüksek değer, en düşük değer, aritmetik ortalama, standart sapma değerleri belirlendi. Verilerin normallik dağılımı için Kolmogorov-Smirnov normallik testi kullanılırken, bağımsız guruplar arası farklılıklar da bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (One-Way-ANOVA - Bonferroni Post Hoc Test) ile belirlendi. Anlamlılık $p<0.05$ olarak kabul edildi (Alpar, 2014, s. 255-261).

Tablo 2. Katılımcıların İnsan Hakları Tutumlarına Yönelik Sonuçları

Parametreler	*N*	*Min.*	*Mak.*	$\overline{X}$	*Ss.*
KişilikHakları	300	12.0	60.0	49.2	8.9
SosyalHaklar	300	9.0	45.0	28.8	6.9
DayanışmaHakları	300	11.0	40.0	31.7	5.6
ÖlçekToplam	300	36.0	141.0	109.8	17.2

Tablo 2'ye göre katılımcıların insan hakları ölçeğinden elde ettiği puanlar ortalama değerleri ölçek genel toplamı için 109.8±17.2 puan, Kişilik Hakları alt boyutu için 49.2±8.9 puan, Sosyal Haklar alt boyutu için 28.9±6.9 puan ve Dayanışma Hakları alt boyutu için ise 31.7±5.6 puan olarak bulundu.

Tablo 3. Kişilik Hakları Sosyal Hak ve Dayanışma Hakkı Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılıkları

Alt Boyutlar	*Gruplar*	*N*	$\overline{X}$	*Ss.*	*t*	*p*
Kişilik Hakları	Erkek	198	49.80	8.74	1.53	.12
	Kadın	102	48.09	9.35		
Sosyal Hak	Erkek	198	29.14	6.79	.82	.41
	Kadın	102	28.42	7.34		
Dayanışma Hakları	Erkek	198	31.61	5.35	-.24	.80
	Kadın	102	31.79	6.33		

*p<0.05

Tablo 3'e göre katılımcıların Kişilik Hakları (t=1.53, p=.12), Sosyal Hak (t=.82, p=.41) ve Dayanışma Hakları (t=-.24, p=.80) alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamadı.

Tablo 4. Kişilik Hakları Sosyal Hak ve Dayanışma Hakkı Alt Boyutlarının Yaşa Göre Farklılıkları

Alt Boyutlar	Gruplar	N	$\overline{X}$	Ss.	F	p	Fark
Kişilik Hakları	17-21	121	46.21	11.06	9.194	.00*	1-2
	22-26	66	49.89	9.10			1-3
	27-31	55	51.63	4.32			1-4
	32>	58	52.46	4.10			
Sosyal Hak	17-21	121	29.60	7.38	3.228	.02*	1-4
	22-26	66	30.27	7.56			2-3
	27-31	55	27.45	6.33			2-4
	32>	58	27.22	5.43			
Dayanışma Hakları	17-21	121	30.49	6.58	3.794	.01*	1-3
	22-26	66	32.00	6.09			
	27-31	55	33.45	3.74			
	32>	58	32.08	4.09			

*p<0.05

Tablo 4'e göre katılımcıların Kişilik Hakları alt boyutunda yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulundu(F=9.194 P<.05). Bu farklılığın 17-21 yaş arası grup ile diğer tüm grupların arasında olduğu belirlendi. Sosyal Haklar alt boyutunda da yaş değişkeni göre anlamlı bir farklılık saptandı(F= 3.228, P<.05).Bu farklılığın 17-21 yaş gurubu ile 22-26 yaş gurubu arasında; 22-26 yaş gurubu ile 27-31yaş gurubu ve 32 yaş üstü gurubu arasında olduğu tespit edildi. Dayanışma Hakları boyutunda da yaş değişkeni göre anlamlı bir farklılık bulundu(F= 3.794, P<.05). Bu farklılığın da 17-21 yaş arası gurup ile 27-31 yaş arası gurup arasında olduğu belirlendi.

Tablo 5. Kişilik Hakları Sosyal Hak Dayanışma Hakkı Alt Boyutlarının Mesleğe Göre Farklılıkları

Alt Boyutlar	*Gruplar*	*N*	$\overline{X}$	*Ss.*	*F*	*p*	*Fark*
Kişilik Hakları	Sporcu	32	45.71	12.41	3.508	.00*	1-2 1-3 1-6
	Hakem	24	50.78	8.05			
	Antrenör	56	52.17	4.81			
	Akademik Personel	12	51.33	3.24			
	Spor Bilimleri Öğrencisi	130	47.80	10.10			
	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	49	50.71	6.35			
Sosyal Hak	Sporcu	32	28.00	6.38	2.483	.03*	2-5
	Hakem	24	26.33	6.69			
	Antrenör	56	29.58	7.04			
	Akademik Personel	12	27.55	6.46			
	Spor Bilimleri Öğrencisi	130	30.10	7.29			
	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	49	27.00	6.05			
Dayanışma Hakları	Sporcu	32	29.65	6.97	2.371	.03*	1-3 1-6
	Hakem	24	30.62	6.19			
	Antrenör	56	32.87	4.67			
	Akademik Personel	12	33.11	2.97			
	Spor Bilimleri Öğrencisi	130	31.23	5.91			
	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni	49	33.06	4.97			

*p<0.05

Tablo 5'e göre katılımcıların Kişilik Hakları alt boyutunda meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulundu (F=3.508, p<.05). Bu farklılığın sporcular ile hakemler, antrenörler ve beden eğitimi ve spor öğretmenleri arasında olduğu belirlendi. Sosyal Haklar alt boyutunda da meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edildi (F=2.483,p<.05). Bu farklılığın hakemler ile spor bilimleri öğrencileri arasında olduğu saptandı. Dayanışma Hakları alt boyutunda meslek değişkenine göre anlamlı farklılık belirlendi (F=2.371, p<.05). Bu farklılığın sporcular ile antrenörler ve beden eğitimi ve spor öğretmenleri arasında olduğu bulundu.

Tablo 6. Kişilik Hakkı Sosyal Hak Dayanışma Hakkı Alt Boyutlarının Mesleki Deneyim Sürelerine Göre Farklılıkları

Alt Boyutlar	*Gruplar*	*N*	$\overline{X}$	*Ss.*	*F*	*p*	*fark*
	1-5yıl	131	48.51	9.32			
	6-10yıl	52	49.13	9.25	1.266	.28	
Kişilik Hakları	11-15yıl	51	50.70	6.25			
	16-20yıl	35	51.28	7.60			
	21> yıl	31	47.61	11.69			
	1-5yıl	131	29.55	6.75			
	6-10yıl	52	27.40	6.57			1-4
Sosyal Hak	11-15yıl	51	30.45	7.03	2.423	.04*	2-3
	16-20yıl	35	26.74	8.23			3-4
	21> yıl	31	28.48	6.33			
	1-5yıl	131	31.67	5.49			
	6-10yıl	52	32.26	6.09			
Dayanışma Hakları	11-15yıl	51	30.86	5.09	.87	.51	
	16-20yıl	35	32.68	4.80			
	21> yıl	31	30.90	7.51			

*p<0.05

Tablo 6'ya göre katılımcıların sporda insan hakları tutum ölçeği Kişilik Hakları (F=1.266, p>.05) ve Dayanışma Hakları (F=.872 p>.05) alt boyutlarının mesleki deneyim süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptandı. Fakat Sosyal Haklar boyutunda mesleki deneyim süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edildi. (F=2.423, p<.05). Bu farklılığın 1-5 yıl arası mesleki deneyim süresine sahip olanlar ile 16-20 yıl arası mesleki deneyim süresine sahip olan guruplar arasında; 6-10 yıl arası mesleki deneyim süresine sahip olanlar ile 11-15 yıl arası mesleki deneyim süresine sahip olan guruplar arasında ve 11-15 yıl arası mesleki deneyim süresine sahip olanlar ile 16-20 yıl arası mesleki deneyim süresine sahip olan gruplar arasında olduğu saptandı.

Tablo 7. Kişilik Hakkı Sosyal Hak ve Dayanışma Hakkı Alt Boyutlarının Eğitim Seviyesine Göre Farklılıkları

Alt Boyutlar	*Gruplar*	*N*	$\overline{X}$	*Ss.*	*F*	*p*
	Lise	18	47.33	12.25		
Kişilik Hakları	Üniversite	217	49.58	8.62	.767	.46
	Lisans üstü	65	48.53	9.15		
	Lise	18	27.16	8.24		
SosyalHaklar	Üniversite	217	29.01	6.85	.586	.55
	Lisansüstü	65	28.98	7.09		
	Lise	18	31.55	6.30		
Dayanışma Hakları	Üniversite	217	32.03	5.57	1.769	.17
	Lisansüstü	65	31.67	5.84		

*p<0.05

Tablo 7'ye göre katılımcıların sporda insan hakları tutum ölçeği Kişilik Hakları (F=.767, p>.05); Sosyal Haklar (F=.586 p>.05) ve Dayanışma Hakları (F=1.769 p>.05) alt boyutlarının eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlendi.

Sonuç

Spor kitlesinde, sporda insan haklarına bakış açısının incelendiği bu araştırmanın elde edilen bulgulara göre; Tablo 2 incelendiğinde; spor kitlesini oluşturan katılımcıların kişilik hakları, sosyal haklara ve dayanışma haklarına ilişkin tutumlarının yüksek olduğu ve katılımcıların sporda insan haklarına ilişkin genel tutumlarının da yüksek olduğu söylenebilir. İlgili alan yazında insan hakları ve sporda insan hakları konusuna ilişkin doğrudan ve dolaylı olarak yapılan oldukça fazla ve çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmada tablo 3'e göre katılımcıların kişilik hakları, sosyal haklar ve dayanışma hakkı alt boyutlarında cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edildi. Büyükkaragöz (1990) yapmış olduğu 'Orta öğretimde demokrasi eğitimi' adlı araştırmasında, kız ve erkek öğrenciler arasında demokratik tutum ve davranışlar bakımından kızlar lehine anlamlı bir farklılık bulmuştur (Aktaran: Sadık, 2014, s.62). Büyükkaragöz vd. (1995) yükseköğretim gençliğinin demokratik tutumlarını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada da ortak bilim gruplarında (Sosyal ve siyaset bilimleri, fen ve sağlık bilimleri, öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumları, mühendislik ve teknik eğitim veren yüksek öğretim kurumları) öğrenim gören kız ve erkek öğrencilerin sergiledikleri demokratik tutumlar arasındaki farkı kızlar lehine bulunmuştur (Aktaran: Sadık, 2014, s.63). Büyükkaragöz ve Kesici (1996)'nin yaptıkları

"Öğretmenlerin hoşgörü ve demokratik tutumları" isimli araştırmanın amacı ise öğretmenlerin hoşgörü ve demokratik tutumlarını bilişsel alanda belirleyebilmektir. Bu araştırma ile ortaya çıkan sonuçlardan bazıları ilkokul öğretmenlerinin yarıdan fazlası "demokrasi olan bir yerde hoşgörü kendiliğinden ortaya çıkan bir olgudur" görüşüne katılmaktadır. Ayrıca bu görüşte cinsiyet bakımından bayan ilkokul öğretmenleri, erkek ilkokul öğretmenlerine oranla daha lehte bir tutum sergilemişlerdir (Büyükkaragöz ve Kesici, 1995, s.356).

Sporda insan hakları, spor ve dayanışma bağını içermektedir. Sporun doğasında paylaşma vardır. Rastgele, dağınık, herkesin istediğini yaptığı, birlikteliğin bulunmadığı, ortak amaçların bulunmadığı bir etkinlik spor olamaz (Erdemli, 1996, s.212). Sporda insan hakları, sporla ilgili tarafların haklarını (sporcu, yönetici, antrenör, taraftar vs.), kapsamaktadır. Sporla ilgili taraflarla; devlet-vatandaş, devlet-sporcu, sporcu-yönetici, sporcu-taraftar, taraftar-yönetici, antrenör-sporcu vs. karşılıklı hak ve özgürlükleri kastedilmektedir (Sadık, 2014, s.53). Sporda insan hakları; çocuk, yaşlı, engelli, genç ve çeşitli sınıfların korunması ve toplumsal uyumu gibi konuları kapsamaktadır. Spor, tüm insanlar içindir. Sporla her insan özgün yaşamını yeniden bulur, bu sırada bütün insanlarla bütünleştiği bir etkinliğe ve denemeye girer (Erdemli, 1996, s.66). İlgili alan yazındaki belirtilen araştırmalar, bu araştırmanın sonuçları ile örtüşmemektedir. Fakat sporda insan hakları ile ilgili olarak, sporun ve spor kitlesinin çeşitli özellikleri örtüşmektedir. Ayrıca ilgili alan yazındaki diğer araştırmalar ile olan çelişkinin, araştırma yapılan örneklem guruplarının farklılığından kaynaklandığını düşünmekteyiz. Şebin, Tozoğlu, Yılmaz, Demirel ve Bostancı (2007) tarafından yapılan çalışmada, spor yapan öğrencilerin fair - play'e ilikşin görüşleri incelenmiştir. Araştırmada fair - play'in branş ve cinsiyete ilişkin bulguları incelendiğinde, sporcuların oyun kurallarına, hakem kararlarına uyulması gerektiğini, oyun kurallarının kazanmaktan daha önemli olduğunu ve rakibinin sakatlanmaması için gerekirse kazanmaktan vazgeçebileceklerini belirttikleri gözükmektedir. Kız ve erkek öğrencilerin genelinin Fair-play'e ilişkin görüşlerinin olumlu yönde olduğu söylenebilir. Spor kitlesi üzerinde yapılan bu araştırma ise, bizim araştırmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir (Şebin vd., 2007, s.9).

Bu araştırmada Tablo 4'e göre katılımcıların Kişilik hakları alt boyutunda yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulundu. Bu farklılığın 17-21 yaş arası grup ile diğer tüm grupların arasında olduğu belirlendi. Sosyal haklar alt boyutunda da yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık saptandı. Bu farklılığın 17-21 yaş gurubu ile 22-26 yaş grubu

arasında; 22-26 yaş gurubu ile 27-31yaş grubu ve 32 yaş üstü grup arasında olduğu tespit edildi. Dayanışma Hakları boyutunda da yaş değişkeni göre anlamlı bir farklılık bulundu. Bu farklılığın da 17-21 yaş arası grup ile 27-31 yaş arası grup arasında olduğu belirlendi. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlara göre; genç yaş grubundaki katılımcıların sporda insan haklarını kendinden daha yüksek yaş gruplarına göre daha önemli buldukları söylenebilir.

Bu araştırmanın elde edilen diğer bir sonuca göre; Tablo 5 incelendiğinde; katılımcıların Kişilik Hakları alt boyutunda meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulundu. Bu farklılığın sporcular ile hakemler, antrenörler ve beden eğitimi ve spor öğretmenleri arasında olduğu belirlendi. Sosyal haklar alt boyutunda da meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edildi. Bu farklılığın hakemler ile spor bilimleri öğrencileri arasında olduğu saptandı. Dayanışma Hakları alt boyutunda meslek değişkenine göre anlamlı farklılık belirlendi. Bu farklılığın sporcular ile antrenörler ve beden eğitimi ve spor öğretmenleri arasında olduğu bulundu. Çetinkaya'nın (1998) yaptığı "Öğretmenlerin ve öğrencilerin çocuk haklarına bakısının değerlendirilmesi" çalışmasında çocukların ve eğitimcilerin çocuk haklarına dair görüşlerini belirlenmesi elde edilen bulguların değerlendirilerek, başta eğitim kurumları ve kişilerin bilgilendirilmesi amaçlanmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin öğretmenlere oranla okul ortamında hakları daha önemli bulduklarını ortaya çıkarmıştır. Bu çalışma insan hakları bilgisi ihtiyacını ortaya çıkarır nitelikte olmuştur(Aktaran: Sadık, 2014, s.63-64). Bu sonuçların, ilgili alan yazındaki benzer araştırma ile uyuşmazlık göstermektedir. Sporcuların, spordaki kazanma arzusu ve kazanma arzunun getirdiği rekabet ile kendilerinden daha farklı statüde ve üst pozisyonda bulunan antrenörler, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinden sporda insan haklarını daha az önemsediklerini ve ayrıca antrenörlerin ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin bulundukları konum gereği adaleti sağlama ve sporcular üzerindeki otoritelerinin zayıflamaması için sporda insan haklarını daha fazla önemsediklerini düşünmekteyiz.

Araştırmadan elde edilen diğer bir sonuca göre; Tablo 6 incelendiğinde; katılımcıların sporda insan hakları tutum ölçeği kişilik hakları ve dayanışma hakları alt boyutlarının mesleki deneyim süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptandı. Fakat sosyal haklar boyutunda mesleki deneyim süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edildi. Bu farklılığın 1-5 yıl arası mesleki deneyim süresine sahip olanlar ile 16-20 yıl arası mesleki deneyim süresine sahip olan gruplar arasında; 6-10 yıl arası mesleki

deneyim süresine sahip olanlar ile 11-15 yıl arası mesleki deneyim süresine sahip olan gruplar arasında ve 11-15 yıl arası mesleki deneyim süresine sahip olanlar ile 16-20 yıl arası mesleki deneyim süresine sahip olan gruplar arasında olduğu saptandı. Tablo 7'ye göre ise de; katılımcıların sporda insan hakları tutum ölçeği kişilik hakları, sosyal haklar ve dayanışma hakları alt boyutlarının eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlendi. Kepenekçi (1999) "Eğitimcilerin İnsan Haklarına Yönelik Tutumları" adlı çalışmasında, kendi hazırladığı insan hakları eğitimine yönelik tutum ölçeğini 20 Kasım-10 Aralık tarihleri arasında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde düzenlenen "Eğitim Kurumları Yönetici Adaylarının Eğitimi" kursuna katılan yönetici ve öğretmenlere uygulamıştır. Bu çalışmanın sonucunda katılımcıların insan hakları eğitimine yönelik tutumlarının göreve, meslekteki kıdeme ve branşlara göre değişmediği sonucuna ulaşmıştır. Kepenekçi (1999), ayrıca, ister yönetici isterse öğretmen olarak görev yapsın, eğitimcilerin insan hakları alanında verilecek bir eğitime karsı olumlu tutum içinde olduklarının söylenebileceği sonucuna varmıştır (Aktaran: Sadık, 2014, s.65). Türkbay (2005) yaptığı "Üniversite Öğrencilerinin Demokratik Tutum ve Değerleri Üzerine Bir Araştırma' isimli çalışmasında üniversite öğrencilerinin, demokratik tutum ve değerlerini ve bu tutumları etkileyen toplumsal, siyasal ve ekonomik değişkenler arasında ilişkiler olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada öğrencilerin demokratik tutum ve değerlerinin eğitim, temel bilim alanları, cinsiyet, aile, meslek, yerleşim yeri gibi pek çok ekonomik, toplumsal değişkenin etkisine bağlı olarak değiştiği ve hiçbir değişkenin tek basına etkili olmadığı ortaya çıkmıştır (Türkbay, 2005, s.52). Sporun toplumları etkilemesi yanında toplumsal yapıdaki ilişkilerden spor kavramı da etkilenmektedir. İnsanların modern yaşamın yıpratıcılığına karşın, gözlerimizin önünde gerçekleştirdikleri başarılar ne kadar büyük olursa olsun, sporun değerini yalnızca insan bedeninin elde ettiği verimle ölçmekten sakınmak gerekir. Modern toplumlarda, insan gücüne duyulan ihtiyacı giderek azaltmış ve bunun sonucu olarak insanın doğal yapısına uymayan bir yaşam biçimi ile birlikte iş ve sosyal çevreden gelen baskılar, stresler dolaşım ve solunum sistemi hastalıklarını, özellikle gelişmiş ülkelerde başta gelen ölüm nedenleri arasına sokan faktörlerdir. Spor çağdaş insanın karşısına dikilen bu tehlikeye karşı dinamik, güncel yaşamın getirdiği streslerden uzak bir ortam yaratarak çözüm getirmekte ve kazandırdığı sağlıklı yaşam biçimiyle de koruyucu tıbba yardımcı olmaktadır (Şahan, 2007, s.34). Sporda insan hakları, fair - play düşüncesiyle yakından ilişkilidir. Sporda fair - play, kural bilinciyle sınırlı kalmayıp, sporun sosyal, kültürel ve ahlaki normlarını da tanımlayan bir kavramdır (Yıldıran, 1992, s.174-179). Loland (2002) göre fair - play, oyunda cömertlik göstermek, başarıda ve yenilgide ölçülü

davranışlar göstermekle ilişkili olarak kullanılmaktadır. Bu sorumluluklar yarışmacılar, aileler, antrenörler, yöneticiler, liderler, taraftarlar yani tüm spor katılımcıları için geçerlidir (Aktaran: Balçıkanlı, 2009, s.1). Fair - play, kişinin kendisine ve rakibine olan saygısının ifadesidir (Arıpınar ve Donuk, 2011, s.43).

Sporda insan hakları, kalkınma ve barış için sporu da içermektedir. Barışı ve kardeşliği zedeleyen her türlü davranış sporun ruhuna aykırıdır. Spor, bir toplumda kalkınmayı etkileyen araçlardan biridir. Sporun sosyal kalkınmayı olumlu yönde etkileyebilmesi, her şeyden önce geniş kitlelerin temel spor kültürüne ve spor olanaklarına sahip olmasına bağlıdır. Bu konuda istenen nitelikte bir seviyeye ulaşılmamış ise, sosyal yapı araştırmaları ile nedenleri tespit edilmeli ve değerlendirilmelidir (Çelik, 2002, s.37). Son olarak, Tablo 2 incelendiğinde; spor kitlesini oluşturan katılımcıların kişilik hakları, sosyal haklara ve dayanışma haklarına ilişkin tutumlarının yüksek olduğu ve katılımcıların sporda insan haklarına ilişkin genel tutumlarının da yüksek olduğu görülmektedir.İlgili alan yazındaki diğer araştırmalar ve bildiriler, bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.Ayrıca, spor kitlesi üzerinde sporda insan hakları konusunda; spor yöneticilerinin de içinde bulunacağı daha fazla katılımcı içeren örneklem gurubu üzerinde çeşitli demografik değişkenlerin ekleneceği yeni ve farklı araştırmalar yapılabilir.

Kaynakça

Arıpınar, E. ve Donuk, B. (2011). *Fairplay*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.

Alpar, R. (2010). *Spor, sağlık ve eğitim bilimlerinden örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlik.* 3. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.

Balçıkanlı, S. G. (2009). *Profesyonel futbolcuların fair-play'e ilişkin davranışları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişki.* Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Beetham, D. (2006). *Demokrasi ve insan hakları.* (Çev: Bilal Canatan). Ankara: Liberte. Yayınları.

Bouchet, S. F. (2002). *The practical guide to humanitarian law.* 1st ed. Rowman & Little field Publishers, New York.

Büyükkaragöz, S. ve Kesici, S. (1996). Öğretmenlerin hoşgörü ve demokratik tutumları. *Eğitim Yönetimi Dergisi, 3*, 353-365.

Çelik, İ.İ. (2002). *Sporun sosyalleşme sürecindeki rolü.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi, Niğde.

Erdemli, A. (2000). *Temel sorunlarıyla spor felsefesi.* İstanbul: E Yayınları.

Sadık, R. (2014). *Sporcuların sporda insan haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi.* Doktora tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Sahan, H. (2007). *Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü.*Yayımlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.

Şebin, K., Tozoğlu, E., Yılmaz, S., Demirel, N. ve Bostancı, Ö. (2007). Spor yapan üniversite öğrencilerinin fair-play'e ilişkin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 9*(2), 7-13.

Türkbay, R. A. (2005). *Üniversite öğrencilerinin demokratik tutum ve değerleri üzerine bir araştırma.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Yetim, A. A. (2005). *Sosyoloji ve spor.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Yıldıran, İ. (1992). *Sporda fair play kavramının tarihsel boyutları.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yayınları.